

Nr 83.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående fortsatt statlig exportkreditgaranti; given Stockholms slott den 4 februari 1938.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Per Edvin Sköld.

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 4 februari 1938.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, ENGBERG, SKÖLD, NILSSON, QUENSEL, FORSLUND.

Efter gemensam beredning med t. f. chefen för utrikesdepartementet och chefen för finansdepartementet anför chefen för handelsdepartementet, statsrådet Sköld:

I anledning av Kungl. Maj:ts i proposition den 17 mars 1933, nr 245, framställda förslag medgav samma års riksdag, att, i huvudsaklig överensstämmelse med vad av dåvarande chefen för handelsdepartementet i statsrådsprotokollet över handelsärenden för nämnda dag anförts och med iaktta-

gande av de synpunkter, vilka av särskilda utskottet i dess utlåtande nr 4 framhållits, samt enligt de närmare bestämmelser, som kunde bli av Kungl. Maj:t meddelade, svenska staten finge under tiden till och med utgången av budgetåret 1933/1934 till belopp av högst 75 miljoner kronor iklädas betalningsansvar för exportkrediter för till utlandet levererade inhemska alster av industri, jordbruk och fiske. Riksdagen medgav vidare, att av nyssberörda belopp av 75 miljoner kronor högst 6 miljoner kronor finge tagas i anspråk för finansiering av export av inhemska alster av jordbruk och fiske i enlighet med de särskilda riktlinjer, vilka av utskottet i förenämnda utlåtande därutinnan angivits. Än vidare beslöt riksdagen, att de premier, som enligt vad i utskottets utlåtande anförts borde erläggas, skulle överföras till en av riksgäldskontoret förvaltdad fond, från vilken skulle täckas såväl de förluster, som kunde uppkomma å ifrågavarande verksamhet, som ock administrationskostnader för det organ, som jämlikt Kungl. Maj:ts närmare bestämmande kunde komma att inrättas för verksamhetens handhavande.

Genom förordning den 26 juni 1933 (nr 429) lämnades sedermera i enlighet med riksdagens direktiv föreskrifter angående statsgaranti för exportkredit m. m., därvid bland annat stadgades, att prövning och avgörande av fråga om statsgaranti för exportkredit m. m. skulle ankomma på en av Kungl. Maj:t utsedd nämnd, exportkreditnämnden. Instruktion för denna nämnd utfärdades ävenledes den 26 juni 1933 (nr 430).

Sedan Kungl. Maj:t i proposition den 16 mars 1934, nr 256, väckt förslag om fortsatt bemyndigande för beviljande av statlig exportkreditgaranti under budgetåret 1934/1935, medgav 1934 års riksdag enligt dess skrivelse nr 309, att svenska staten finge under tiden till och med utgången av sistnämnda budgetår till belopp av högst 35 miljoner kronor — däri inberäknade de belopp, vartill garantier beviljats eller kunde komma att före utgången av budgetåret 1933/1934 beviljas — iklädas betalningsansvar för till utlandet levererade inhemska alster av industri, jordbruk och fiske; tillika beslöt riksdagen, att de för ifrågavarande exportkreditgarantier givna bestämmelserna skulle i hudsak oförändrade gälla, med beaktande dock av visst av riksdagen gjort uttalande rörande garantis maximibegränsning.

I anledning härav förordnade Kungl. Maj:t den 22 juni 1934 (Sv. förf.-saml. nr 345), att förordningen den 26 juni 1933 (nr 429) angående statsgaranti för exportkredit m. m. — vilken förordning gällde till och med den 30 juni 1934 — skulle, med viss ändrad lydelse av 4 och 5 §§, äga fortsatt giltighet efter sistnämnda dag till och med den 30 juni 1935.

Sedan 1935 års riksdag bifallit Kungl. Maj:ts i proposition den 8 mars 1935, nr 169, gjorda framställning om fortsatt bemyndigande för beviljande, i hudsaklig överensstämmelse med då gällande bestämmelser, av statlig exportkreditgaranti under budgetåret 1935/1936, förordnade Kungl. Maj:t den 15 juni 1935 (Sv. förf.-saml. nr 329), att förordningen den 26 juni 1933, med däri genom förordningen den 22 juni 1934 gjorda ändringar, skulle äga fortsatt giltighet till och med den 30 juni 1936.

I proposition den 8 maj 1936, nr 263, framlade Kungl. Maj:t förslag om

fortsatt bemyndigande för beviljande av statlig exportkreditgaranti under budgetåret 1936/1937, och föreslogs därvid tillika viss höjning av garantis maximigräns. Sedan riksdagen i skrivelse nr 301 anmält, att riksdagen bifallit Kungl. Maj:ts proposition, förordnade Kungl. Maj:t den 19 juni 1936 (Sv. förf.-saml. nr 311), att förordningen den 26 juni 1933 med däri genom förordningen den 22 juni 1934 gjorda ändringar skulle äga fortsatt giltighet till och med den 30 juni 1937, dock med ändrad lydelse av 4 § i viss angiven del.

Sedan 1937 års riksdag (skr. nr 96) bifallit Kungl. Maj:ts i proposition den 5 februari 1937, nr 83, gjorda framställning om fortsatt bemyndigande för beviljande, i överensstämmelse med då gällande bestämmelser, av statlig exportkreditgaranti under budgetåret 1937/1938, har förordning i ämnet utfärdats den 2 april 1937 (nr 99).

Enligt de sålunda meddelade föreskrifterna har exportkreditnämnden att, till den svenska exportens främjande, bevilja statsgaranti för den kredit, som av exportör lämnas vid försäljning till utlandet av inhemska alster av industri, jordbruk eller fiske. I särskilda fall kan statsgaranti även beviljas för entreprenadarbeten, som utföras i utlandet i förening med industrileveranser, ävensom för till utlandet levererade alster av svensk teknisk konsulterande verksamhet, särskilt då dylik verksamhet kan bliva av betydelse för svensk export. Statsgarantin må högst avse, att ett belopp uppgående till 75 procent eller, i fråga om gatsten och kantsten, 85 procent av den av exportören lämnade krediten kommer att inflyta. Då fråga är om export av alster av jordbruk eller av fisk och fiskprodukter kan garantin utsträckas intill hela kreditbeloppet. I fall av denna art äger exportkreditnämnden även att helt eller delvis finansiera exporten genom köpesummans förskotterande.

Statsgarantin kan avse utebliven betalning av två olika huvudorsaker, nämligen dels i anledning av köparens insolvens, dels ock på grund av hinder för säljaren att erhålla betalning till följd av allmänt moratorium, valutaspärr, andra valutarestriktioner eller liknande statliga åtgärder utomlands.

Sammanlagda beloppet av samtidigt utelöpande exportkreditgarantier, däri inberäknat vad staten — utan att återbetalning ägt rum — kan hava fått utgiva på grund av förskott eller beviljad garanti, får ej överstiga 35 miljoner kronor. Inom ramen härför kunna nyssnämnda utvidgade garantier respektive förskott till förmån för jordbruk och fiske uppgå till 6 miljoner kronor tillhopa.

Under återopande av den gjorda tidsbegränsningen av medgivandet att ikläda staten betalningsansvar av nu ifrågavarande art, anmodade jag genom skrivelse den 18 november 1937 exportkreditnämnden att avgiva yttrande, dels huruvida efter utgången av budgetåret 1937/1938 fortsatt bemyndigande för beviljande av statsgaranti för exportkredit m. m. kunde anses vara av behovet påkallat, dels ock, därest nämnden funne behov av dylikt bemyndigande föreligga, huruvida ändringar i gällande författningsbestämmelser med hänsyn till vunna erfarenheter av nämndens verksamhet kunde vara att förorda.

I skrivelse den 18 januari 1938 har *exportkreditnämnden* avgivit det begärda yttrandet. Nämnden har däri till en början rörande sin hittillsvarande verksamhet meddelat följande.

Under det senast tilländalupna året hade nämndens verksamhet fortgått efter i huvudsak samma riktlinjer som tidigare. Vid sin garantigivning hade emellertid nämnden beaktat föredragande departementschefens uttalanden i propositionen nr 83 (sid. 6) till 1937 års riksdag om vikten av att iakttaga en viss varsamhet vid garantigivningen, bland annat med hänsyn till rådande konjunkturner. Vidare hade nämnden i vissa fall, där den ifrågasatta leveransen — oaktat den i och för sig icke varit förbunden med ur nämndens synpunkt oantagbara risker — varit väsentligen betingad av exceptionella marknadsförhållanden eller kunnat förväntas vara till men för den mera regeljära exporten, avböjt att lämna kredit.

Under tiden från början av nämndens verksamhet och intill utgången av år 1937 hade ansökningar om exportkreditgaranti beviljats för ett kreditbelopp av inalles 61 miljoner kronor. Inom detta belopp hade garantiförbindelser utställts för 49 miljoner kronor, därav statens ansvar uppgått till 29 miljoner kronor. Den 31 december 1937 avsåge de utelöpande garantiförbindelserna krediter å tillhoppa 16.8 miljoner kronor, varav statens garanti omfattade 9.7 miljoner kronor. Garantierna hade gällt 38 olika länder. I intet fall hade vid export av produkter av jordbruk och fiske förekommit garantigivning inbegripande hela kreditbeloppet och ej heller hade förskott lämnats.

I fråga om behovet av fortsatt bemyndigande för beviljande av statlig exportkreditgaranti har nämnden hänvisat till följande av styrelsen för Sveriges allmänna exportförening den 21 december 1937 avgivna yttrande i frågan.

Styrelsen tillåte sig först framhålla, att införandet av statlig exportkreditgaranti i olika länder praktiskt taget överallt torde hava haft till syfte att bidra till övervinnande av svårigheter, vilka, till följd av kristidsbetonade förhållanden, uppstått för exportindustrin och att avsikten varit att avskaffa garantigivningen, så snart mera normala förhållanden åter inträtt. Exportindustrins ställning i flertalet länder hade sedermera avsevärt förbättrats, men de införda exportkreditgarantierna hade, såvitt styrelsen hade sig bekant, icke någonstades avvecklats. Tvärtom hade, till stor del under fortskridande konjunkturförbättring, de statliga exportkreditgarantisystemen framför allt i de stora industriländerna alltmera utbyggt. Statens ansvar i egenskap av garantigivare hade dels omformats och dels utvecklats till att avse nya risker, vilka icke tidigare varit täckta, varjämte flerstades maximeringen av garantigivningen blivit höjd. Den statliga exportkreditgarantiverksamhetens betydelse för näringslivet hade sålunda blivit mer och mer befäst.

Styrelsen tillåte sig erinra om att i England statens ansvarssumma för exportkreditgarantier under år 1937 utökats från 26 milj. till 50 milj. pund sterling och att samtidigt Export Credits Guarantee Departement blivit en permanent institution. I Frankrike hade statsgarantin genom lagbestämmelser under år 1936 erhållit en i hög grad utvidgad ram, varigenom garanti, avseende risken för förlust på grund av politiska förhållanden i importlandet, ställts till förfogande för all ur landets synpunkt önskvärd export, varjämte exportens

finansiering underlättats genom garantigivning gentemot kreditgivande banker ifråga om såväl infrusna som nytillkommande fordringar. I Tjeckoslovakien hade under år 1937 ställts ytterligare 1,500 milj. tjeck. kronor till förfogande för direkta statsgarantier, samtidigt som statens återförsäkring av privat tecknade exportkreditförsäkringar bibehållits i oförändrad utsträckning. I Tyskland hade exportkreditgarantier, direkt eller indirekt tecknade av staten, fått växande användning. Någon omläggning av systemet hade emellertid därstädes icke förekommit annat än i så måtto, att garantiformerna blivit allt mångsidigare. Även i andra länder kunde konstateras en fortskridande förskjutning i inställningen gentemot statlig exportkreditgarantigivning, i det att denna kommit att betraktas såsom ett även under förhållandevis gynnsamma konjunkturer outhärligt stöd för exportindustrin.

Att i vårt land exportkreditgarantisystemet kommit att utnyttjas i förhållandevis liten omfattning torde bero på att den svenska exportkreditgarantin avsåge, att viss procent av en exportörs utestående fordran komme att inflyta, medan statlig exportkreditgaranti i utlandet brukade avse viss andel i uppkommande förlust. På det hela taget hade emellertid den svenska exportkreditgarantin berett exportörerna erforderligt stöd och, enligt vad styrelsen erfarit, i många fall varit till god nytta. Sålunda hade, tack vare att statlig exportkreditgaranti kunnat erhållas, exportavslut kommit till stånd, från vilka exportörerna eljest måst avstå.

Med hänsyn till att större industribeställningar även i framtiden i en del fall svårligen torde kunna accepteras, om icke statlig exportkreditgaranti kunde påräknas, och då de politiska förhållandena i olika länder allttjämt medförde stora svårigheter för vår exportindustri, och då slutligen i de med Sverige konkurrerande industriländerna de statliga exportkreditgarantisystemen utvecklats till att lämna industrin ett betydligt ökat stöd, syntes det styrelsen mycket önskvärt, att exportkreditnämndens verksamhet tillsvidare komme att fortsätta.

Vad beträffade frågan huruvida ändringar i gällande författningsbestämmelser kunde vara att förorda, ville styrelsen, under hänvisning till vad nyss anförts rörande exportkreditgarantins utformning i Sverige och i utlandet, framhålla, att, ehuru svensk exportindustri i allmänhet icke torde kunna påräkna ett fullt lika stort stöd i form av statlig exportkreditgaranti som motsvarande industri i utlandet, styrelsen likväl ansåge, att någon förändring av gällande författning för närvarande icke vore av behovet påkallad.

För egen del har exportkreditnämnden härtill anfört följande.

Såsom exportföreningens styrelse understrukit hade, oaktat den under de senare åren inträffade konjunkturförbättringen, de i ett flertal europeiska länder införda exportkreditgarantierna hittills icke, såvitt bekant, i något fall avvecklats. Tvärtom hade de ifrågavarande anordningarna i de stora industriländerna alltmera utbyggt. Orsaken därtill torde vara dels att förbättringen i konjunkturläget icke åtföljts av lättnader i de handelspolitiska restriktioner, som gällde för handelsutbytet staterna emellan, dels att det icke ansetts lämpligt att avskaffa det stöd åt exporten, som exportkreditgarantierna utgjorde, så länge konkurrentländerna bibehållit motsvarande stöd åt sin industri, dels ock att i ett flertal länder en förskjutning i den allmänna uppfattningen så småningom syntes hava inträtt, innebärande att den statliga exportkreditgarantiverksamheten mer och mer kommit att betraktas som en normal företeelse, vilken borde i fortsättningen bibehållas.

Under de första åren av exportkreditnämndens verksamhet hade nämndens garantigivning till övervägande del avsett leveranser till Ryssland. På sätt nämnden i sin skrivelse den 16 januari 1937 angående fortsättning av näm-

dens verksamhet för nu löpande budgetår framhållit hade emellertid under år 1936 till följd av omläggning av kreditvillkoren vid exporten på Ryssland efterfrågan på exportkreditgaranti vid utförsel till nämnda land undergått minskning, medan garantigivningen på vissa andra östeuropeiska länder ökat. Denna förskjutning i nämndens verksamhet hade under år 1937 alltjämt fortgått.

Vidkommande frågan huruvida nämndens verksamhet borde fortsätta även efter utgången av löpande budgetår tillåte sig nämnden hänvisa till vad exportföreningens styrelse i sitt yttrande i ärendet anfört. På sätt i detta yttrande framhölls, utgjorde de alltjämt gällande restriktionerna i det internationella handelsutbytet ett starkt motiv för att det statliga exportkreditgarantisystemet hos oss icke nu bringades att upphöra, särskilt som i med Sverige konkurrerande länder garantisystemen ytterligare utbyggts och gjorts mera effektiva. I händelse av en omsvängning i konjunkturläget torde exportkreditgarantiernas betydelse som ett stöd åt exportindustrin icke böra underskattas.

I detta sammanhang torde böra erinras om att exportkreditnämndens verksamhet hittills icke orsakat statsverket några utgifter. Den sammanlagda inkomsten intill utgången av år 1937 hade uppgått till 1,094,700 kronor, varav premier 1,073,500 kronor och räntor 21,200 kronor, medan utgifterna hade utgjort 189,700 kronor, därav skadeersättningar 10,500 kronor — de totala utbetalningarna hade uppgått till 70,700 kronor, varav 60,200 kronor kunnat senare återvinnas — och nämndens omkostnader 179,200 kronor. Å verksamheten hade alltså uppstått ett överskott å 905,000 kronor, avsett att i första hand möta eventuellt kommande förluster.

Med hänvisning till vad sålunda anförts finge exportkreditnämnden förorda, att nämndens verksamhet måtte utsträckas att omfatta jämväl budgetåret 1938/1939.

I likhet med styrelsen för Sveriges allmänna exportförening ansåge sig nämnden för närvarande icke böra ifrågasätta någon ändring i gällande författningsbestämmelser för nämndens verksamhet.

Kommerskollegium har i utlåtande den 24 januari 1938 anfört, att bärande skäl enligt kollegii mening av exportkreditnämnden och Sveriges allmänna exportförening anförts för att nämndens verksamhet måtte fortsättas jämväl under budgetåret 1938/1939. Kollegium ville därför tillstyrka att riksdagens medgivande härtill utverkades. Maximum för den sammanlagda kreditgarantisumman, däri inberäknade de belopp, vartill garantier beviljats eller kunde komma att före utgången av löpande budgetår beviljas, syntes böra bibehållas vid det nuvarande beloppet, 35 miljoner kronor. Icke heller i övrigt syntes någon ändring i gällande bestämmelser påkallad.

*Departements-
chefen.*

Då exportbefrämjande anordningar av ifrågavarande slag alltjämt vidmakthållas i ett stort antal med Sverige på världsmarknaden konkurrerande länder samt ett upphörande av den statliga exportkreditgarantiverksamheten i vårt land torde medföra olägenheter för vissa delar av den svenska exporten, tillstyrker jämväl jag, att riksdagens bemyndigande utverkas till denna stödverksamhets fortsatta bedrivande under nästkommande budgetår. Jag förordar, att maximum för den sammanlagda kreditgarantisumman, däri inräknade de belopp, vartill garantier beviljats eller kunna komma att före utgången av löpande budgetår beviljas, bestämmas till samma belopp som för

innevarande budgetår eller 35 miljoner kronor. Även övriga nu gällande bestämmelser för verksamheten torde böra bibehållas oförändrade.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att svenska staten må, i överensstämmelse med nu gällande bestämmelser, under tiden till och med utgången av budgetåret 1938/1939 till belopp av högst 35 miljoner kronor — däri inberäknade de belopp, vartill garantier beviljats eller må komma att före utgången av nu löpande budgetår beviljas — iklädas betalningsansvar för till utlandet levererade inhemska alster av industri, jordbruk och fiske.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Knut von Horn.